

Doc. dr Darko Radić
Docent na Pravnom fakultetu
Univerziteta u Banjoj Luci

ZAŠTITA IMOVINSKIH PRAVA I INTERESA DJETETA

Apstrakt: Autor u ovom radu raspravlja o zaštiti imovinskih prava i interesa djeteta, preispitujući pozitivnopravni okvir kojim se uređuju imovinskopravni odnosi između roditelja i djece, odnosno kojim se utvrđuju mehanizmi zaštite prava djeteta imovinske prirode, nastojeći da utvrdi da li postojeća zakonska rješenja osiguravaju efikasnu zaštitu prava maloljetnika. Pored razmatranja cilja i sadržaja mjera kojima se ograničavaju prava roditelja na imovini djeteta, autor ukazuje na značaj i ulogu izdržavanja djeteta, ali isto tako identifikuje probleme u ostvarivanju ovog prava. Konačno, zaštita imovinskih prava djeteta u značajnoj mjeri zavisi od određenih institucija koje sa stanovišta svojih ovlaštenja i odgovarajućih kompetencija mogu značajno doprinijeti pravnoj zaštiti djeteta, pa je ovim istraživanjem obuhvaćena i analiza njihovog položaja, mogućnosti i nedostataka u njihovom funkcionisanju.

Ključne riječi: imovinska prava djeteta, prava roditelja na imovini djeteta, pravo djeteta na izdržavanje, institucionalni kapaciteti za zaštitu prava djeteta.

1. Uvod

Prava djeteta zagarantovana su međunarodnim pravnim dokumentima – prije svega Konvencijom o pravima djeteta¹, odnosno ustavima i zakonima entiteta, dok su uslovi, način i postupak njihovog ostvarivanja uređeni odgovarajućima zakonskim i podzakonskim propisima. Ipak, ostvarivanje različitih prava djeteta, i pored pravnih garancija i društvene institucionalne podrške, u značajnoj mjeri zavisi od materijalno-finansijskog stanja djeteta i njegovih roditelja. Roditelji su obavezni da, pored ličnih, angažuju i imovinske resurse u izvršavanju svojih obaveza, odnosno radi ostvarivanja prava djeteta. S druge strane, dijete je, pod određenim uslovima, dužno da doprinosi za svoje izdržavanje, ali ima i mogućnost da u izvjesnim slučajevima zaključuje pravne poslove i tako utiče na sopstvenu materijalnu situaciju. U tom smislu, u ovom radu preispituje se relevantni pravni okvir za uređenje imovinskopravnih odnosa između roditelja i djeteta, naročito sa stanovišta zaštite imovinskih prava djeteta, kako bi se utvrdilo da li postojeća zakonska rješenja obezbjeđuju efikasne mehanizme kontrole i ograničenja prava roditelja na imovini djeteta. Naročito važnim smatramo institut izdržavanja djeteta, od čega u stvari u velikoj mjeri zavisi stvaranje osnove za ostvarivanje ostalih prava i uopšte razvoj djeteta. S tim u vezi, predstavljena su

---

¹Usvojena je rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 20.11.1989. godine - dalje: Konvencija (*Službeni list SFRJ- Međunarodni ugovori*, br. 15/09).

osnovna rješenja i identifikovani neki problemi u vezi sa ostvarivanjem prava djeteta na izdržavanje.

U razmatranjima postavljenog problema, a poštujući zakonodavne nadležnosti u oblasti uređenja porodičnih odnosa u Bosni i Hercegovini, obuhvaćena su zakonodavstva Republike Srpske (dalje: *RS*), Federacije Bosne i Hercegovine (dalje: *FBiH*) i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (dalje: *BD*). Pored toga, ukazano je i na sličnosti, a posebno na izvjesne razlike u odnosu na istovrsne propise u Republici Srbiji, odnosno Republici Hrvatskoj.

2. Imovinskopravni odnosi roditelja i djeteta

2.1. Prava roditelja na imovini djeteta

Dijete kao subjekt prava ima imovinskopravnu sposobnost², može sticati i imati imovinu. U tom smislu važan je pravno-politički interes da se pravno uredi upravljanje i raspolaganje takvom imovinom sve do sticanja potpune poslovne sposobnosti titulara imovine (djeteta). Budući da dijete nema potpunu poslovnu sposobnost, njegovi roditelji imaju dužnost i pravo da ga zastupaju. Ako maloljetnom djetetu treba nešto uručiti ili saopštiti, to se može punovažno učiniti jednom ili drugom roditelju, a ako roditelji ne žive zajedno, onom roditelju sa kojim dijete živi.³ Dakle, roditelji u smislu vršenja roditeljskog prava imaju dužnost i pravo da štite prava i interese djeteta, pa je sasvim opravdano rješenje da roditelji imaju dužnost i pravo da u interesu djeteta upravljaju njegovom imovinom i, pod određenim uslovima, koriste prihode sa te imovine i raspoložu istom sve do punoljetnosti ili emancipacije djeteta.⁴

Odnosi između roditelja i djeteta povodom imovine djeteta uređeni su zakonskim propisima koji obuhvataju pravila o pravima i dužnostima roditelja da upravljaju i raspoložu imovinom djeteta, odnosno pravila o odgovornosti roditelja za štetu koju oni pričine na imovni djeteta. Primjena navedenih propisa zavisi od uzrasta djeteta i načina na koji je ono steklo imovinu.

Dakle, način sticanja imovine djeteta i njegov uzrast kriterijumi su za (ne)primjenjivanje imovinskopravnih ovlašćenja roditelja da upravljaju i raspoložu djetetovom imovinom. Ukoliko je dijete imovinu steklo svojim radom, onda ovako

---

² O imovinskopravnoj sposobnosti opširnije Vodineć, V., *Građansko pravo (Uvod u građansko pravo i opšti deo stvarnog prava)*, Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i Službeni glasnik, Beograd, 2002, str. 332-333 i 338-342.

³ Čl. 84 st. Porodičnog zakona – dalje: *PZ RS (Službeni glasnik RS, br. 54/02, 41/08 i 63/14)*.

⁴ Vid. Čl. 285 – 287 *PZ RS*. Gotovo identično rješenje prihvaćeno je i u porodičnim zakonodavstvima u okruženju: čl. 264 – 266 Porodičnog zakona *FBiH* – dalje: *PZ FBiH* (Službene novine *FBiH*, br. 35/05, 41/05 i 31/14), čl. 241 – 243 Porodičnog zakona *BD* – dalje: *PZ BD* (Službeni glasnik *BD*, br. 23/07), čl. 192 – 193 Porodičnog zakona Srbije – dalje: *PZS (Službeni glasnik Srbije, br. 18/05, 72/11, i 6/15)*, čl. 259 – 261 Obiteljskog zakona – dalje: *OZ (Narodne novine, br. 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11, 25/13, 05/15)*. Ovde ne treba zaboraviti da roditeljsko pravo može prestati (a samim tim i razmatrane dužnosti i prava roditelja na imovini djeteta) ili biti ograničeno, odnosno da dijete može biti usvojeno ili stavljeno pod starateljstvo, što ima izuzetno značajne implikacije po prava i dužnosti roditelja na imovini djeteta..

stečenom imovinom dijete samostalno upravlja, ali i raspolaze.⁵ „Ako može više, teže (da zaradi i stekne imovinu), onda može i manje, lakše (da upravlja i raspolaze takvom imovinom).“⁶ Budući da zakonodavac u propisima koji govore o izdržavanju djece, roditelja i drugih srodnika govori o maloljetniku koji je navršio 15 godina i koji radom ostvaruje prihode,⁷ te da je prema pozitivnom radnopravnom zakonodavstvu u RS minimalna starosna granica za zaključivanje ugovora o radu 15 godina,⁸ onda proizlazi da je za primjenu pomenutog pravila neophodno da su kumulativno ispunjena dva uslova: starost maloljetnika od najmanje 15 godina i rad maloljetnika.⁹

Za razliku od nekih porodičnih zakonodavstava u okruženju, porodično zakonodavstvo RS ne pravi razliku između maloljetnika u pogledu njihovog uzrasta¹⁰, a koja bi se ticala sticanja ograničene poslovne sposobnosti.¹¹ Ipak, pozitivno pravo priznaje maloljetniku pravo da u određenim slučajevima punovažno zaključuje pravne poslove koji imaju imovinski karakter. Tako, pored mogućnosti zasnivanja radnog odnosa i upravljanja i raspolaganja ostvarenom zaradom, maloljetnik sa navršениh 15 godina koji je sposoban za rasuđivanje može raspolagati svojom imovinom *mortis causa* - stiče testamentarnu sposobnost.¹²

---

⁵Čl. 84 st. 3 i čl. 285 st. 2 PZ RS, čl. 137 st. 3 i čl. 264 PZ FBiH, čl. 120 st. 3 i čl. 241 PZ BD, čl. 64 st. 3, čl. 192 st. 1 i čl. 193 st. 1 PZS, čl. 259 st. 2 OZ.

⁶ Panov, S., *Porodično pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Službeni glasnik, Beograd, 2008, str. 416.

⁷ Riječ je o odredbi da je dijete starije od 15 godina koje radom ostvaruje prihode i koje ima imovinu, dužno da pod zakonom propisanim uslovima doprinosi za svoje izdržavanje i za izdržavanje članova porodice u kojoj živi (čl. 234 PZ RS).

⁸Čl. 14 st. 1 Zakona o radu (*Službeni glasnik RS*, br. 38/00, 40/00, 47/02, 38/03, 66/03 i 20/07), čl. 15 st. 1 Zakona o radu FBiH (*Službene novine FBiH*, br. 43/99, 32/00 i 29/03). U pravo BD i hrvatskom pravu se pored ovih uslova zahtijeva da maloljetnik ima dozvolu zakonskog zastupnika da zaključi ugovor o radu; vid. čl. 10 Zakona o radu BD (*Službeni glasnik BD BiH*, br. 8/03, 33/04, 29/05, 19/06 – prečišćeni tekst, 19/07, 25/08, 20/13, 31/14 i 1/15), odnosno čl. 20 st. 1 – 3 Zakona o radu (*Narodne novine*, br. 93/14)

⁹ Maloljetnik mlađi od 15 godina, u pravu RS, ne može zaključiti ugovor o radu, ali ne može punovažno zaključiti niti bilo koji drugi ugovor, jer nema ni ograničenu poslovnu sposobnost, a u tom smislu otpada mogućnost da svojim radom stiče imovinu, odnosno istom upravlja i raspolaze.

¹⁰ Mada je tako bilo previđeno Nacrtom zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona. Međutim, ove odredbe nisu našle svoje mjesto u prijedlogu istog zakona, odnosno u noveli PZ RS iz 2014. godine (*Službeni glasnik RS*, br. 63/14).

¹¹ U PZ FBiH maloljetnik koji je navršio 14 godina može sam sklapati pravne poslove kojima stiče prava, dok pravne poslove kojima raspolaze imovinom ili preuzima obaveze maloljetnik može sklapati samo uz saglasnost roditelja (čl. 137 st. 2). U PZ BD prihvaćeno je gotovo isto rješenje, uz različito određenu starosnu granicu - 16 godina, mada je istim zakonom propisano da maloljetnik sa navršениh 14 godina stiče ograničenu poslovnu sposobnost (vid. čl. 120 st. 2 i čl. 139 st. 5). U porodičnom zakonodavstvu Srbije pravne poslove kojima se stiču prava, pravne poslove kojima se ne stiču ni prava ni obaveze i pravne poslove malog značaja može preduzimati i maloljetnik mlađi od 14 godina, dok maloljetnik stariji od 14 godina može preduzimati sve ostale pravne poslove uz saglasnost roditelja, odnosno organa starateljstva (čl. 64 st. 1 i 2 PZS). Opširnije Bubić, S.; N. Traljić, *Roditeljsko i starateljsko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u sarajevu, Sarajevo, 2007, str. 154 i 155; Panov, S., *op. cit.*, str. 412 – 416.

¹² Čl. 64 st. 1 Zakona o nasljeđivanju (*Službeni glasnik RS*, br. 1/09), čl. 62 st. 1 Zakona o nasljeđivanju FBiH (*Službene novine FBiH*, br. 80/14).

U pogledu imovine djeteta koju ono nije steklo svojim radom, vrijedi pravilo da tom imovinom upravljaju roditelji djeteta, u njegovom interesu.¹³ Od roditelja se očekuje da postupaju sa pažnjom dobrog domaćina (*bonus pater familias*).¹⁴ Razumije se, roditelji, u slučaju zajedničkog vršenja roditeljskog prava, imovinom djeteta upravljaju sporazumno. Ako među njima postoji nesporazum o ovom pitanju, onda će spor riješiti sud na zahtjev jednog od njih. U slučaju da roditeljsko pravo vrši samo jedan od roditelja, onda isti roditelj ima dužnost i pravo upravljanja i raspolaganja imovinom djeteta.

Za razliku od poslova upravljana imovinom djeteta u pogledu kojih je zakonodavac roditeljima dao „indikaciono upustvo“ – da upravljaju u interesu djeteta, poslovi raspolaganja djetetovom imovinom trpe veća ograničenja. Tako, prihode sa imovine djeteta roditelji mogu koristiti za njegovo izdržavanje, liječenje, vaspitanje i obrazovanje.¹⁵ Dakle, u svrhu zaštite života i zdravlja, odnosno u svrhu ostvarivanja ostalih prava i interesa djeteta. Izuzetak u odnosu na citirano pravilo predstavlja mogućnost da se pomenuti prihodi koriste za izdržavanje članova porodice, što predstavlja dosljednu primjenu načela porodične solidarnosti, ali i principa uzajamnosti.¹⁶

Otuđiti ili opteretiti imovinu djeteta roditelji mogu samo uz odobrenje organa starateljstva i kada je to radi izdržavanja djeteta, njegovog liječenja, vaspitanja i obrazovanja, ili kada to zahtijeva drugi važan interes djeteta. Smatramo da bi pravno korektna formulacija trebala da umjesto termina „odobrenje“ sadrži pojam „dozvola“, jer to proizlazi iz ciljnog tumačenja norme.¹⁷ Ovo pravilo vrijedi kada se radi o vrijednijim stvarima iz imovine djeteta, što u praksi najčešće podrazumijeva nepokretnosti i pokretne stvari veće vrijednosti.¹⁸ Međutim, efikasna zaštita imovinskih prava i interesa zahtijeva da se polje dejstva razmatranog propisa proširi na cjelokupnu imovinu djeteta, osim kada se radi o pokretnim stvarima male vrijednosti, što je ujedno i prijedlog *de lege ferenda*.

¹³ Čl. 285 st. 2 *PZ RS*, čl. 264 *PZ FBiH*, čl. 241 *PZ BD*. Isto rješenje, osim navođenja „interesa djeteta“ kao kriterijuma za preduzimanje akata upravljanja, prihvaćeno je u *PZS* (vid. čl. 192 st. 2)

¹⁴ Bubić, S.; N. Traljić, *op. cit.*, str. 167.

¹⁵ Čl. 286 st. 1 *PZ RS*, 265 st. 1 *PZ FBiH*, čl. 242 st. 1 *PZ BD*.

¹⁶ Čl. 286 st. 2 *PZ RS*, 265 st. 2 *PZ FBiH*, čl. 242 st. 2 *PZ BD*.

¹⁷ Prema odredbama čl. 29 Zakon o obligacionim odnosima (*Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije*, br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89; *Službeni glasnik RS*, br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04), dozvola je saglasnost koja se daje prije zaključenja ugovora, dok je odobrenje saglasnost koja se daje nakon zaključenja ugovora.

¹⁸ Čl. 287 *PZ RS*, čl. 266 st. 1 *PZ FBiH*, čl. 243 st. 1 *PZ BD*. Kada se u *PZ RS* (čl. 191 st. 1) govori o pravu staraoca da raspolaze imovinom šticećenika, onda se saglasnost organa starateljstva zahtijeva za: otuđenje ili opterećenje nepokretne imovine šticećenika; otuđenje iz imovine šticećenika pokretne stvari veće i posebne lične vrijednosti, ili raspolaganje imovinskim pravima veće vrijednosti; odricanje od nasljedstva, legata ili odbijanje poklona; preduzimanje drugih mjera određenih zakonom. Zakonodavac u Srbiji primjenu ovog pravila vezuje za „nepokretnu imovinu i pokretnu imovinu veće vrijednosti“ (čl. 193 st. 3 *PZS*), dok se u Hrvatskoj saglasnost organa starateljstva zahtijeva u svakom slučaju raspolaganja imovinom djeteta, „ne sužavajući“ polje dejstva posmatranog ograničenja u vidu saglasnosti organa starateljstva na samo vrijedniju imovinu, ili vrijednije dijelove imovine djeteta (čl. 261 st. 1 *OZ*). Isto tako, u pogledu preduzimanja procesnih radnji pred sudom ili drugim organima, a koje se odnose na imovinu djeteta, vrijedi pravilo da ih roditelji mogu preduzimati samo sa odobrenjem organa starateljstva (čl. 266 st. 2 *PZ FBiH*, čl. 243 st. 2 *PZ BD*, čl. 261 st. 2 *OZ*).

Dakle, za razliku od prihoda sa imovine djeteta, gdje se jasno postavljaju razlozi radi kojih se mogu koristiti (trošiti), ovde se pored navedenog uvodi i dodatni uslov, a to je saglasnost organa starateljstva. Na ovaj način zakonodavac je smatrao da bi prije otuđenja ili opterećenja imovine djeteta organ starateljstva trebao da ispita nužnost i/ili opravdanost namjeravanog pravnog posla kojim se raspolaže imovinom djeteta, štiteći tako privatni interes (interes djeteta) i, budući da se radi o kategoriji lica koja prema ustavu i zakonu uživaju posebnu zaštitu, opšti interes (interes društva).

Konačno, forma pravnih poslova kojima se raspolaže imovinom maloljetnika potvrđuje stav da je zakonodavac imao intenciju da se obazbjedi efikasna zaštita prava i interesa djeteta i pravna sigurnost u pravnom prometovanju imovine djeteta. Sljedstveno tome, novelom porodičnog zakonodavstva RS iz 2008. godine, propisano je da pravni poslovi raspolaganja imovinom maloljetnika moraju biti notarski obrađeni.¹⁹ U suprotnom, pravni posao je ništav.²⁰

2.2. Mjere zaštite imovinskih prava djeteta

Propisi kojima se uređuje upravljanje i raspolaganje imovinom djeteta već sadrže izvjesna ograničenja za roditelje, koji bez saglasnosti organa starateljstva ne mogu da preduzimaju pravne poslove raspolaganja nekim dijelovima dječije imovine, odnosno koji ne mogu prihode iz imovine djeteta koristiti za potrebe drugačije od zakonom propisanih.

Međutim, pored pomenutih ograničenja prava roditelja i ustanovljene obaveze roditelja da imovinom djeteta upravljaju u njegovom interesu, zakonodavac je predvidio i niz posebnih mjera kojima se štite imovinska prava djeteta. Ovakav set mjera zapravo upotpunjava pravnu zaštitu djeteta, jer su pored navedenih, zakonom propisane i mjere zaštite ličnih prava djeteta. Izricanje i primjena mjera kojima se štite imovinska prava djeteta u nadležnosti su suda i organa starateljstva, zavisno od vrste mjere.²¹

U okviru vršenja pojačanog nadzora roditelja, organ starateljstva može zahtijevati od roditelja u svako doba da polože račune o upravljanju imovinom djeteta.²² Na ovaj način, organ starateljstva nastoji preventivno djelovati i spriječiti

---

¹⁹ Čl. 288 st. 1 *PZ RS*, odnosno čl. 68 st. 1 t. 2 Zakona o notarima RS (*Službeni glasnik RS*, br. 86/04, 2/05, 74/05, 91/06, 37/07, 50/10, 78/11, 20/14). U zakonodavstvima *FBiH* i *BD* forma navedenih pravnih poslova propisana je zakonima kojima se uređuje notarijat. Vid. čl. 73 st. 1 t. 2 Zakona o notarima *FBiH* (*Službene novine FBiH*, br. 45/02), čl. 47 st. 1 t. 2 Zakona o notarima *BD* (*Službeni glasnik BD*, br. 9/03 i 17/06).

²⁰ Čl. 288 st. 2 *PZ RS*.

²¹ Razumije se, organ starateljstva nadležan je da preduzima mjere za zaštitu imovinskih prava i interesa djeteta kada se dijete nalazi pod starateljstvom. Tako organ starateljstva: vrši popis i procjenu imovine prije nego što je preda staraocu na upravljanje; preduzima mjere za osiguranje imovine šticenika prije donošenja rješenja kojim se ono stavlja pod starateljstvo, odnosno zahtijeva zabilježbu u zemljišno-knjižnim evidencijama o pokretanju postupka za stavljanje pod starateljstvo; odlučuje o davanju saglasnosti na akte raspolaganja imovinom šticenika. Vid. čl. 187, 188 i 191 *PZ RS*; čl. 172, 173 i 179 *PZ FBiH*, čl. 153, 154 i 160 *PZ BD*.

²² Čl. 100 st. 1 *PZ RS*. Isto rješenje je prihvaćeno i u drugim porodičnim zakonodavstvima - čl. 155 st. 1 *PZ FBiH*, čl. 137 st. 1 *PZ BD*, čl. 118 st. 1 *OZ*, čl. 80 st. 2 t. 3 *PZS*.

nastupanje štetnih posljedica po imovinska prava i interese djeteta ili reagovati na već preduzete pravne poslove od strane roditelja u pogledu kojih činjenice ukazuju na nepravilnosti i/ili nesavjesno upravljanje imovinom djeteta.²³ Izricanjem ove mjere roditelji se dovode u položaj vrlo sličan položaju staraoca, jer su u smislu polaganja računa obavezni da predstavljaju stanje u kojem se nalazi imovina djeteta, da evidentiraju sve prihode i rashode, obrazlože korišćenje prihoda sa imovine djeteta.²⁴

Druga mjera, u pogledu čije nadležnosti mogu da se iznesu različiti argumenti, podrazumijeva da organ starateljstva, a radi zaštite imovinskih interesa djeteta, može zahtijevati od suda da odluči da se roditelji u pogledu upravljanja imovinom djeteta stave u položaj staraoca.²⁵ U zakonodavstvima *FBiH* i *BD* prihvaćeno je drugačije rješenje. Ovu mjeru izriče organ starateljstva, a ne sud, što smatramo opravdanim, jer efikasnost i pravovremnost ove mjere u smislu efekata njene primjene zahtijevaju jednostavan postupak, brzo odlučivanje i brzo djelovanje.²⁶ Iako u pravu *RS* o prijedlogu organa starateljstva da se roditelji u pogledu upravljanja imovinom djeteta stave u položaj staraoca odlučuje sud, ipak će njihov rad i postupanje, u slučaju usvajanja ovog prijedloga, biti kontrolisani od strane organa starateljstva, što u smislu pravnog finala ovog rješenja govori o (ne)cjelishodnosti uspostavljene nadležnosti suda.²⁷ S druge strane, razmatrana mjera predstavlja ograničenje vršenja roditeljskog prava, što je u nadležnosti organa starateljstva, dok se za sud rezerviške oduzimanje i vraćanje roditeljskog prava. Uvažavajući princip najmanjeg posezanja, organ starateljstva će se odlučiti za konzumiranje ovog ovlašćenja u situacijama kada primjenom prethodne mjere nije ostvarena adekvatna zaštita imovinskih interesa djeteta, odnosno kada je izvjesno da zahtijevanje od roditelja da polože račune o upravljanju dječijom imovinom neće predstavljati dovoljnu zaštitu imovinskih interesa djeteta *in concreto*.

Konačno, sud na zahtjev organa starateljstva, radi zaštite imovinskih interesa djeteta, može dozvoliti mjere obezbjeđenja na imovini roditelja.²⁸ Izricanju ove mjere pristupa se u slučajevima kada su imovinska prava i interesi djeteta ozbiljno ugroženi ili povrijeđeni, odnosno kada su roditelji nasavjesnim upravljanjem ili raspolaganjem dječijom imovinom prouzrokovali štetu. Popisom i procjenom imovine roditelja, konstituisanjem hipoteke i založnog prava na pokretnim stvarima, polaganjem kaucije od strane roditelja, nastoji se pružiti efikasna zaštita imovinskih prava djeteta, odnosno omogućiti obeštećenje djeteta u slučaju nesavjesnog ponašanja njegovih roditelja.

---

²³ Cvejić – Jančić, O., *Porodično pravo*, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, 2009, str. 327.

²⁴ Iako nije zakonom propisano u kojoj formi i koje elemente mora da sadrži „polaganje računa“, nema prepreka da se primjeni zakonska odredba kojom je propisano koje elemente treba da sadrži izvještaj staraoca koji se odnosi na imovinu šticećenika (čl. 195 st. 3 *PZ RS*, čl. 180 st.3 *PZ FBiH*, čl. 161 st. 3 *PZ BD*).

²⁵ Čl. 100 st. 3 *PZ RS*.

²⁶ Čl. 155 st. 2 *PZ FBiH*, 137 st. 2 *PZ BD*.

²⁷ Ovo zakonsko rješenje preuzeto je iz ranije primjenjivanog Porodičnog zakona SRBiH (*Službeni list SR BiH*, br. 21/79 i 44/89).

²⁸ Čl. 100 st. 2 *PZ RS*, čl. 155 st. 3 *PZ FBiH*, čl. 137 st. 3 *PZ BD*.

2.3. Odgovornost roditelja za štetu

Roditelji osim prava na imovini djeteta, mogu imati i građanskopravnu odgovornost, i to za štetu koju pričine na imovini djeteta, odnosno za štetu koju dijete prouzrokuje trećem licu.

Prilikom preduzimanja akata upravljanja i raspolaganja imovinom djeteta, roditelji mogu pričiniti štetu svojom krivicom.²⁹ Ukoliko su, dakle, roditelji namjerno ili nepažnjom prouzrokovali štetu na imovini djeteta, roditelji će solidarno odgovarati za naknadu štete. Solidarna odgovornost u ovom slučaju je građanskopravni izraz zajedničkog vršenja roditeljskog prava. Odgovornost za naknadu štete snosiće jedan roditelj, ukoliko samo on vrši roditeljsko pravo i upravlja imovinom djeteta.³⁰ Roditelji će odgovarati i bez njihove krivice, prema pravilima o objektivnoj odgovornosti, ukoliko šteta na imovini djeteta potiče od opasne stvari ili opasne djelatnosti čiji su imaooci, odnosno vršiooci upravo roditelji djeteta.³¹ U smislu ostvarivanja potraživanja koje glasi na naknadu štete, važno je ukazati i na pravilo prema kojem između roditelja i djece ne teku rokovi zastarjelosti sve dok traje roditeljsko pravo.³²

Roditelji odgovaraju i za štetu koju prouzrokuje njihovo maloljetno dijete trećem licu, i to prema pravilima o odgovornosti za drugoga. Ukoliko štetu prouzrokuje dijete mlađe od 7 godina, njegovi roditelji odgovaraju bez obzira na krivicu.³³ Roditelji se ne mogu osloboditi odgovornosti dokazujući da su vršili potreban nadzor nad djetetom, odnosno pretpostavka krivice je neoboriva (*praesumptio iuris et de iure*). Oslobođanje roditelja od odgovornosti je moguće, ako postoje razlozi za isključenje objektivne odgovornosti ili ako je dijete u vrijeme prouzrokovanja štete bilo povjereno drugom licu i ako je to lice odgovorno za štetu.³⁴

Za razliku od prethodne situacije, odgovornost roditelja za štetu koju prouzrokuje dijete starije od 7 godina i mlađe od 14 godina temelji se na krivici. Budući da je pretpostavka o krivici roditelja oboriva (*praesumptio iuris tantum*), roditelji se mogu osloboditi odgovornosti, ukoliko dokažu da je šteta nastupila bez njihove krivice.³⁵ Dijete u navedenom uzrastu će odgovarati samo ako se dokaže *in concreto* da je prilikom prouzrokovanja štete bilo sposobno za rasuđivanje.³⁶ Ako pored roditelja za štetu odgovara i dijete, onda je njihova odgovornost solidarna.³⁷

---

²⁹ Čl. 158 ZOO.

³⁰ U postupku naknade štete koji se vodi protiv jednog ili oba roditelja (zavisno do načina vršenja roditeljskog prava), a zbog sukoba interesa, djetetu se postavlja kolizijski (naročiti) staralac.

³¹ Čl. 173 i čl. 174 st. 1 ZOO.

³² Čl. 381 t. 2 ZOO.

³³ Čl. 160 st. 1 i čl. 165 st. 1 ZOO.

³⁴ Čl. 165 st. 2 i 3 ZOO. Međutim, drugo lice kome je povjeren maloljetnik neće odgovarati za štetu, ako dokaže da je vršio potreban nadzor ili da bi šteta nastupila i pri vršenju potrebnog nadzora, odnosno isto lice neće odgovarati za štetu, ako je ona nastala usljed lošeg vaspitanja djeteta, rdavih primjera ili poročnih navika koje su mu roditelji dali (čl. 167 st. 1 i čl. 168 ZOO).

³⁵ Čl. 165 st. 4 ZOO.

³⁶ Čl. 160 st. 2 ZOO.

³⁷ Čl. 166 ZOO.

Konačno, dijete starije od 14 godina je deliktно sposobno i odgovara prema opštim pravilima o građanskopravnoj odgovornosti.³⁸ Međutim, vrlo često djeca nemaju (dovoljno) imovine iz koje bi oštećeno lice bilo obeštećeno, pa sud može, kada to pravičnost zahtijeva, a naročito s obzirom na materijalno stanje roditelja i oštećenika, da obaveže roditelje na naknadu štete, potpuno ili djelimično.³⁹

3. Izdržavanje djeteta

Jedno od najvažnijih prava djeteta jeste pravo djeteta na izdržavanje. Ovo pravo djeteta, odnosno njemu korelativna dužnost roditelja (i, pod određenim uslovima, drugih srodnika) ima neposredan materijalno-finansijski značaj za položaj djeteta. Ono van svake sumnje bitno determiniše podizanje i razvoj djeteta u opštem smislu, odnosno posredno utiče na ostvarivanje drugih prava djeteta. Upravo imajući u vidu ovo, kao i činjenicu da je riječ o pravu ličnog karktera, ali i imovinske prirode, mišljenja smo, da je ovom pitanju neophodno posvetiti naročitu pažnju.

Dužnost je roditelja da svoju maloljetnu djecu izdržavaju, na način i pod uslovima kako je to zakonom propisano. Roditelji se ove obaveze ne mogu osloboditi, pa čak ni u situaciji kada im je ograničeno vršenje roditeljskog prava ili im je roditeljsko pravo oduzeto.⁴⁰ Iako dužnost izdržavanja postoji između svih članova porodice i drugih srodnika, a što se temelji na principu porodične solidarnosti, roditelji su prvenstveno dužni da izdržavaju maloljetnu djecu i u izvršavanju ove obaveze moraju iskoristiti sve svoje mogućnost.⁴¹ Pri tome, ne treba izgubiti iz vida pravilo u skladu sa kojim je maloljetnik (u pravu *RS* sa navršениh 15 godina) koji radom ostvaruje prihode, odnosno dijete koje ima imovinu i prihode od te imovine dužno da doprinosi za svoje izdržavanje.⁴²

Međutim, roditelji imaju dužnost da u određenim situacijama izdržavaju i punoljetnu djecu. Roditelji, prema svojim mogućnostima, izdržavaju djecu koja se nalaze na redovnom školovanju (najduže do navršene 26. godine života).⁴³ S druge

---

³⁸ Čl. 160 st. 3 *ZOO*.

³⁹ Čl. 169 st. 3 *ZOO*.

⁴⁰ Čl. 235 *PZ RS*, čl. 218 *PZ FBiH*, čl. 197, *PZ BD*, čl. 81 st. 4 *PZS*, čl. 212 *OZ*.

⁴¹ Čl. 232 st. 1 *PZ RS*, čl. 215 *PZ FBiH*, čl. 194 *PZ BD*, čl. 154 st. 1 *PZS*, čl. 209 st. 1 *OZ*.

⁴² Čl. 234 *PZ RS*, čl. 217 *PZ FBiH*, čl. 196 *PZ BD*. Odredbom čl. 154 st. 3 *PZS* ova dužnost, kao supsidijarna u odnosu na roditelje i ostale krvne srodnike, vezuje se za djecu koja ostvaruju sopstvenu zaradu ili imaju imovinu, dok se u čl. 211 *OZ* govori o dužnosti djeteta koje ima prihode.

⁴³ Čl. 233 st. 1 *PZ RS*, čl. 216 st. 1 *PZ FBiH*, čl. 195 st. 1 *PZ BD*, čl. 155 st. 2 *PZS*. U odredbama *OZ* osim što nije propisana gornja starosna granica za izdržavanje djeteta koje se nalazi na redovnom školovanju, ova je obaveza roditelja produžena i za vrijeme nezaposlenosti njihovog djeteta u periodu od 1 godine od završetka školovanja (čl. 210 st. 1 i 2). U odnosu na pitanje „redovnosti školovanja“ nailazimo na interesantan stav sudske prakse prema kojem za redovno školovanje nije od presudne važnosti status studenta (redovni ili vanredni student), niti je bitan uspjeh studenta, već se cijeni rad, priprema i pokušaji polaganja ispita: „Za sticanje prava na izdržavanje nije od presudne važnosti da li dete ima formano status redovnog ili vanrednog studenta, već okolnost da se školovanje odvija kontinuirano i bez velikih prekida... Pri tome je nebitno ako ispitate i ne položi jer se to smatra prolaznim neuspjehom koji ne može dovesti do

strane, ako se radi o punoljetnom djetetu koje zbog bolesti, fizičkih ili psihičkih nedostataka nije sposobno za rad i nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine, roditelji su dužni da ga izdržavaju sve dok ta nesposobnost traje.⁴⁴ U većini slučajeva, produženju ove obaveze roditelja prethodi produženje roditeljskog prava ili oduzimanje (potpuno ili djelimično) poslovne sposobnosti njihovom djetetu.

Ukoliko se izdržavanje ne može ostvariti od roditelja, ova obaveza prelazi na krvne srodnike, odnosno na adoptivne srodnike - očuha i maćehu⁴⁵, pa čak i nakon smrti roditelja djeteta ako je u času smrti postojala porodična zajednica između očuha/maćehe i pastorka/pastorke.⁴⁶

U smislu određivanja izdržavanja, primjenjuje se opšte pravilo da se izdržavanje određuje prema mogućnostima davaoca izdržavanja i u skladu sa potrebama primaoca izdržavanja.⁴⁷ Međutim, pored opšteg pravila i propisanih kriterijuma za određivanje izdržavanja, zakonodavac je opravdano predvidio da se u pogledu određivanja izdržavanja za dijete imaju primjeniti i neka posebna pravila. Tako, zakonodavac obavezuje sud da u navedenoj situaciji u obzir uzme uzrast djeteta, kao i potrebe za njegovo školovanje,⁴⁸ odnosno da rad i brigu roditelja kojem je dijete povjereno na zaštitu i vaspitanje posebno cijeni kao doprinos za izdržavanje djeteta.⁴⁹

Za zaštitu interesa djeteta od posebne ja važnosti pravilo prema kojem je sud obavezan da, kada utvrdi da roditelji nisu u mogućnosti da zajednički podmiruju potrebe izdržavanja svog djeteta, o tome obavijesti organ starateljstva radi obezbjeđenja sredstava za izdržavanje djeteta.⁵⁰ Takođe, u funkciji zaštite interesa djeteta je ovlaštenje organa starateljstva da može u njegovo ime da

---

odbijanja zahteva za izdržavanje.“ – Presuda Vrhovnog kasacionog suda, Rev. 471/2014 od 15.05.2014. godine, objavljena u *Paragrafova zbirka sudskih odluka, januar 2015*, Beograd, 2015, str. 25.

⁴⁴ Čl. 233 st. 2 *PZ RS*, čl. 216 st. 2 *PZ FBiH*, čl. 195 st. 2 *PZ BD*, čl. 155 st. 1 *PZS*, čl. 210 st. 3 *OZ* (s tim da se ne postavlja uslov da punoljetno dijete nema dovoljno sredstava za život ili ih ne može ostvariti iz svoje imovine).

⁴⁵ U pravu *RS* očuh i maćeha dužni su da izdržavaju pastorku, ako ovi nemaju srodnika koji su ih po zakonu dužni izdržavati (čl. 237 st. 1 *PZ RS*), dok se u pravu *FBiH* i *BD* očuh i maćeha pozivaju na izdržavanje djeteta nakon roditelja, a prije ostalih srodnika (čl. 220 st. 1 *PZ FBiH* i čl. 199 st. 1 *PZ BD*).

⁴⁶ Čl. 237 *PZ RS*, čl. 220 *PZ FBiH*, čl. 199 *PZ BD*, čl. 159 st. 1 i 2 *PZS*, čl. 214 st. 1 i 2 *OZ*.

⁴⁷ Čl. 253 *PZ RS*, čl. 235 *PZ FBiH*, čl. 214 *PZ BD*, čl. 160 *PZS*, čl. 231 *OZ*.

⁴⁸ Za razliku od ostalih porodičnih zakonodavstava u okruženju, odredbama *OZ* propisano je da resorno ministarstvo najkasnije do 1. aprila tekuće godine objavljuje minimalne novčane iznose potrebne za mjesečno izdržavanj djeteta, koje je dužan platiti roditelj koji ne živi sa djetetom. Pomenuti minimalni iznos određuje se u procentu od prosječne mjesečne isplaćene neto plate po zaposlenom u pravnim licima u Hrvatskoj za proteklu godinu. Pri tome, zakonodavac je odredio procentualne iznose u zavisnosti od uzrasta djeteta (do 6 godina – 17%; od 7 do 12 godina – 20%; od 13 do 18 godina 22% prosječne plate). Obaveza izdržavanja može biti određena i u manjim iznosima od navedenih, ako davalac izdržavanja izdržava više djece ili kada maloljetnik, imajući prihode, ispunjava uslove da doprinosi za svoje izdržavanje Vid. čl. 232 st. 4-6 *OZ*.

⁴⁹ Čl. 253 st. 2 i čl. 254 *PZ RS*, čl. 236 st. 1 i 2 *PZ FBiH*, čl. 215 st. 1 i 2 *PZ BD*, čl.

⁵⁰ Čl. 255 *PZ RS*, čl. 237 *PZ FBiH*. Nažalost, ovakav zaštitni mehanizam, makar u ravni normativnog, izostao je u porodučnom zakonodavstvu *BD*.

pokrene spor o izdržavanju i povećanju izdržavanja, odnosno da podnese sudu prijedlog za izvršenje kada roditelj ne traži izvršenje dosuđenog izdržavanja.⁵¹

Ipak, praksa pokazuje da u ostvarivanju prava djeteta na izdržavanje postoji mnogo problema. Kada je riječ o *RS*, na to je posebno ukazano u izvještajima Ombudsmana za djecu *RS* koji prima veliki broj podnesaka upravo zbog ove vrste problema. U svojim godišnjim izvještajima Ombudsman za djecu *RS* ističe da se pravosnažne presude o razvodu braka, u dijelu u kojem se utvrđuje obaveza izdržavanja djeteta, ne izvršavaju. U slučaju da dužnik obaveze izdržavanja istu ne ispunjava, povjerilac (odnosno roditelj u ime djeteta) mora pokrenuti sudski postupak.⁵²

Problemi za tražioca izdržavanja u izvršnom postupku mogu nastati zbog činjenice da je neophodno označiti adresu dužnika obaveze izdržavanja, mjesto gdje radi i njegovog poslodavca, odnosno navesti imovinu u odnosu na koju se predlaže izvršenje. Pored toga, troškovi sudskog postupka⁵³ nisu rijedak motiv koji determiniše odluku tražioca izdržavanja (odnosno njegovog zakonskog zastupnika) o ostvarivanju ovog prava u sudskom postupku. Sve ovo bitno utiče na obim ostvarivanja prava djeteta na izdržavanje, što najčešće svoj metapравни rezultat ima u dodatnom opterećenju onog roditelja sa kojim dijete živi, odnosno kojem je dijete povjereno na zaštitu i vaspitanje.

4. Institucionalni kapaciteti za zaštitu prava djeteta

Ne umanjujući značaj i ulogu ostalih institucija koje u okviru svojih nadležnosti imaju pravo i/ili dužnost da preduzimaju mjere i vrše aktivnosti u pravcu zaštite prava i interesa djeteta (resorna ministarstva, republički odnosno kantonalni organi uprave, organi uprave u jedinicama lokalne samouprave i u BD, te nevladnine organizacije), posebnu pažnju u ovom radu posvećujemo onim institucijama čija je djelatnost i djelokrug poslova isključivo ili pretežno vezan za zaštitu prava djeteta, a od značaja su za imovinskopravne prilike djeteta i uopšte za zaštitu i unapređenje materijalnog položaja djeteta.

4.1. Ombudsman za djecu Republike Srpske

Za razliku od ostalih pravnih sistema u BiH, u *RS* je 2008. godine osnovan Ombudsman za djecu *RS* (dalje: Ombudsman). Ombudsman je utemeljen posebnim zakonom - Zakonom o Ombudsmanu za djecu Republike Srpske⁵⁴ kao

---

⁵¹ Čl. 256 *PZ RS*, čl. 239 *PZ FBiH*, čl. 217 *PZ BD*, čl. 278 st. 3 *PZS*, čl. 234 st. 1 i 2 *OZ*.

⁵² *Godišnji izvještaj o radu Ombudsmana za djecu Republike Srpske za 2013. godinu*, Ombudsman RS, str. 29 – 31; *Godišnji izvještaj o radu Ombudsmana za djecu Republike Srpske za 2012. godinu*, Ombudsman RS, str. 31 – 33; *Godišnji izvještaj o radu Ombudsmana za djecu Republike Srpske za 2011. godinu*, Ombudsman RS, str. 35 – 37.

⁵³ I pored odredbe čl. 268a *PZ RS* kojom je predviđeno da dijete ima pravo na besplatnu pravnu pomoć bez obzira na socijalni status u svim postupcima za ostvarivanje prava na izdržavanje, neki roditelji imaju percepciju da je ostvarivanje prava u sudskom postupku nužno povezano sa značajnim troškovima.

⁵⁴ *Službeni glasnik RS*, br. 103/08 i 70/12.

nezavisna institucija koja štiti, prati i promoviše prava djeteta. U tom smislu, Ombudsman je, između ostalog, nadležan: da prati primjenu i usklađenost propisa u *RS* koji se odnose na zaštitu prava djeteta s Ustavom *RS* i međunarodnim pravnim dokumentima⁵⁵; da prati izvršavanje obaveza *RS* iz Konvencije; itd.⁵⁶ Ombudsman je ovlašten da Vladi *RS*, odnosno Narodnoj skupštini *RS* podnese inicijativu za izmjenu ili dopunu zakona i drugih propisa i opštih akata, ako smatra da do povrede prava djeteta dolazi zbog nedostataka u propisima; odnosno da nadležnim organima koji obavljaju poslove u vezi sa djetetom, predlaže preduzimanje mjera za sprečavanje štetnih postupanja koja ugrožavaju njihova prava i interese, te da zahtijeva da dobije izvještaje o preduzetim mjerama.⁵⁷

Dakle, riječ je o nezavisnoj instituciji koja štiteći javni interes, a u ovom slučaju u pogledu prava, interesa i položaja djece, ima specifična ovlaštenja čije vršenje u stvari predstavlja svojevrsni pritisak na regulatorno tijelo ili organ primjene prava u pravcu korigovanja propisa ili postupanja u pružanju pravne zaštite djetetu. S druge strane, pored ostvarivanja saradnje sa djecom (savjetovanje, podsticanje na iznošenje mišljenja), Ombudsman ima obavezu da obavještava javnost o stanju prava djeteta, kao i o mjerama koje se preduzimaju za zaštitu i poboljšanje položaja djeteta.⁵⁸ Upravo koristeći ova ovlaštenja, Ombudsman je u svojim izvještajima, pored ostalog, ukazao na probleme u ostvarivanju prava djeteta na izdržavanje.

4.2. Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske

Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske (dalje: Fond) osnovan je 1996. godine radi ostvarivanja opštih ciljeva iz sistema dječije zaštite: stvaranje osnovnih uslova za približno ujednačavanje nivoa za zadovoljavanje razvojnih potreba djece; planiranje, podsticanje i unapređenje dječije zaštite; pomoć porodici u ostvarivanju njene reproduktivne, zaštitne, vaspitne i ekonomske funkcije; posebna zaštita trećeg djeteta u porodici sa više djece; kao i druge aktivnosti i prava iz oblasti dječije zaštite.⁵⁹ Rad Fonda finansira se iz doprinosa za dječiju zaštitu, donacija, poklona, domaćih i inostranih kredita, odnosno iz budžeta *RS*, ukoliko Fond iz izvorne stope doprinosa ne uspijeva obezbijediti sredstva potrebna za realizaciju prava od opšteg interesa.⁶⁰

Uloga Fonda je značajna u ostvarivanju zakonom utvrđenih prava u oblasti dječije zaštite, a koja su većim dijelom od značaja za materijalni položaj djeteta (nagrada plate za vrijeme korišćenja porodiljskog odsustva; materinski dodatak;

---

⁵⁵ U nadležnosti Ombudsmana je i da pokrene postupak pred Ustavnim sudom *RS* za ocjenu ustavnosti i zakonitosti zakona i drugih opštih akata kada utvrdi da nisu usklađeni sa Ustavom *RS*, odnosno zakonom (čl. 8 Zakona o ombudsmanu za djecu *RS*).

⁵⁶ Čl. 5 Zakona o ombudsmanu za djecu *RS*.

⁵⁷ Čl. 7 - 9 Zakona o ombudsmanu za djecu *RS*.

⁵⁸ Čl. 6 - 16 Zakona o ombudsmanu za djecu *RS*.

⁵⁹ Čl. 2 Zakona o dječijoj zaštiti (*Službeni glasnik RS*, br. 15/96, 10/98, 26/01, 61/01, 4/02 – prečišćeni tekst, 17/08 i 1/09).

⁶⁰ Čl. 70 Zakona o dječijoj zaštiti.

pomoć za opremu novorođenčeta; dodatak za djecu; itd.).⁶¹ Naime, prvostepeni organ – organ starateljstva odlučuje o navedenim pravima koristeći informacijski sistem Fonda. S druge strane, Fond postupa po reviziji izjavljenoj protiv prvostepenog rješenja, pa Fond može prvostepeni rješenje potvrditi ili izmijeniti, poništiti ili ukinuti.⁶²

Dakle, Fond ima značajna ovlaštenja, ali i dužnosti u pogledu različitih kategorija korisnika određenih prava i na taj način u velikoj mjeri utiče na materijalni položaj djeteta u porodici, ali i djeteta bez roditeljskog staranja, pri čemu su naročito važni posebni projekti i aktivnosti Fonda koje imaju za cilj da se obave analize i istraživanja koja se odnose na pojedine kategorije djece, radi unapređenja njihove zaštite i njihovog položaja.

4.3. Centar za socijalni rad

Sistem socijalne zaštite, kao djelatnost od opšteg interesa, podrazumijeva osnivanje i rad različitih ustanova socijalne zaštite, a posebno mjesto u tom sistemu, i ne samo sa stanovišta socijalne, već i sa aspekta pravne zaštite prava i interesa djeteta, zauzima centar za socijalni rad (dalje: Centar). Riječ je o ustanovi socijalne zaštite koju osniva jedna ili više jedinica lokalne samouprave i koja primjenjujući savremena naučna i stručna znanja, odnosno pozitivne propise vrši javna ovlaštenja (rješava u prvom stepenu o ostvarivanju prava iz oblasti porodično-pravne zaštite i starateljstva, vrši nadzor nad hraniteljskim porodicama, vrši isplatu novčanih prava utvrđenih zakonom i drugim propisima, itd.) i stručne poslove (otkriva i prati socijalne potrebe građana i probleme u oblasti socijalne zaštite, organizuje i sprovodi odgovarajuće oblike socijalne i dječje zaštite, prati stanje u oblasti dječje i porodično-pravne zaštite, itd.).

Centar ima značajnu ulogu u zaštiti imovinskih prava djeteta i u tom smislu zakonom su mu povjerena važna ovlaštenja. Kao što je već gore navedeno Centar daje saglasnost roditeljima/starocu na akte raspolaganja imovinom djeteta, odnosno preduzima mjere u pogledu zaštite imovinskih prava i interesa djeteta koje istovremeno predstavljaju ograničenje prava roditelja na imovini djeteta. Pored toga, Centar je aktivno legitimisan da pokrene postupak za izdržavanje djeteta, odnosno spor o povećanju izdržavanja (ukoliko roditelj kojem je dijete povjereno na zaštitu i vaspitanje bez opravdanih razloga ne koristi ovo pravo), te da u ime djeteta predloži sudu izvršenje kada roditelj ne traži izvršenje dosuđenog izdržavanja.

Međutim, i pored značajnih zakonskih ovlaštenja koja su mu data, stanje u praksi i stavovi zvaničnih institucija pokazuju da se Centar suočava sa značajnim problemima u ostvarivanju svoje funkcije i društvene uloge, a pogotovo u pogledu finansiranja. To je, između ostalog, potvrđeno i u stavu Ombudsmana da je neophodno unaprijediti kapacitet centara za socijalni rad, jer broj i struktura

---

⁶¹ Čl. 10 Zakona o dječijoj zaštiti.

⁶² Čl. 36 – 39 Zakona o dječijoj zaštiti.

stručnog osoblja ne mogu odgovoriti nadležnostima i ovlaštenjima koja Centar ima.⁶³

5. Zaključak

Pozitivnopravna i ograničena uporednopravna analiza relevantnih propisa upućuje na zaključak da zakonodavstva u *BiH* - prevashodno porodičnopravna - sadrže solidna rješenja i odgovarajuće mehanizme zaštite imovinskih prava i interesa djeteta, predviđajući posebna ograničenja za njihove zakonske zastupnike (roditelje i staraoce) i priznajući maloljetnicima u određenim slučajevima ograničenu (djelimičnu) poslovnu sposobnost.⁶⁴ Zakonom propisana forma pravnih poslova između roditelja i djece, odnosno roditelja kao zastupnika djeteta i trećeg lica, takođe doprinosi pravnoj zaštiti imovinskih prava i interesa djeteta, kao i pravnoj sigurnosti uopšte. Solemnizacijom navedenih pravnih poslova zahtijeva se postupanje organa starateljstva i promovise pravna zaštita prava djeteta, odnosno provjerava se opravdanost posla sa stanovišta njegovih interesa.

Budući da ostvarivanje prava na izdržavanje predstavlja veliki i značajan problem, nameće se potreba da se razmotre mogućnosti za unapređenje ili reformisanje postojećih zakonskih rješenja kojima bi se obezbijedila nužna efikasnost u ostvarivanju prava na izdržavanje. U pravcu zaštite interesa djece čiji roditelji neuredno izvršavaju ili neizvršavaju ovu svoju obavezu, bilo bi korisno preispitati perspektive formiranja i djelovanja posebnog vanbudžetskog fonda u okviru nadležnosti entiteta (i *BD*) iz kojeg bi se obezbijevalo izdržavanje za ovu djecu, a koji bi po isplati iznosa izdržavanja imao pravo na regresni zahtjev prema roditelju ili licima dužnicima obaveze izdržavanja. Na ovaj način, u značajnoj mjeri bi se amortizovale brojne i raznovrsne posljedice neplaćanja alimentacije i istovremeno bi se obezbijedio mehanizam za provođenje zakonske norme prema kojoj je društvena zajednica obavezna da neobezbijedenim članovima porodice (koji ne mogu u cijelosti ili djelimično ostvariti pravo na izdržavanje) pruži sredstva neophodna za izdržavanje. S druge strane, rješavanje naplate nekih drugih zakonskih obaveza (fiskalnog i penalnog karaktera) pokazuje da postoje efikasni mehanizmi prinude i da je moguće u istom pravcu razmišljati i kada je u pitanju izmirivanje obaveze plaćanja izdržavanja (u smislu predviđanja da uredno izvršavanje obaveze izdržavanja predstavlja uslov za regulisanje određenih statusnih ili drugih pitanja, koja su od interesa za dužnika obaveze izdržavanja).

Iako su institucionalni kapaciteti, naročito u *RS*, solidno postavljeni u opštem sistemu zaštite djeteta, njihove zakonske nadležnosti i očekivane stručne kompetencije nisu adekvatno praćene finansijskim i ljudskim resursima, što bitno utiče ne ostvarivanje njihove društvene uloge i redukuje njihovu efikasnost u radu.

---

⁶³ *Godišnji izvještaj o radu Ombudsmana za djecu Republike Srpske za 2013. godinu*, Ombudsman *RS*, str. 33 i 34; *Godišnji izvještaj o radu Ombudsmana za djecu Republike Srpske za 2012. godinu*, Ombudsman *RS*, str. 33 i 34; *Godišnji izvještaj o radu Ombudsmana za djecu Republike Srpske za 2011. godinu*, Ombudsman *RS*, str. 37 i 38.

⁶⁴ Stanje u realnosti ne prati nužno normativu, pa bi istraživanje prakse i iskustava centara za socijalni rad u pogledu razmatranih pitanja pružilo dragocjene podatke koji bi pomogli u identifikovanju i kvantifikovanju raskoraka između stvarnog i normativnog.

Darko Radić, Assistant Professor,
Faculty of Law, University of Banja Luka

PROTECTION OF PROPERTY RIGHTS OF THE CHILD

Abstract: In the context of protection of children's rights, author considers protection of children's property rights and interests. Consideration of positive legislation which regulates relationship between parents and child regarding child's property is particularly important to make analyses instruments of protection of children's property rights. Autor made efforts to determine whether positive legislation ensures effective protection of children's property rights and whether measures that restrict parents' rights adequate the child's best interest. In terms of child's right to be supported, author has pointed some rules and identifies certain problems in exercising right to support. Protection of children's property rights and interests is well connected to some institutions which may contribute to protection of children's property rights. Consequently, author has analyzed the institutions in terms of their role, capacities and lack in functioning.

Key words: children's property rights, parents' rights on child's property , child support , institutional capacities for protection of children`s rights.